

Recenzija rukopisa Drage Slipca „ZNAMENJA VREMENA“

Grad i njegov Alter ego

„Beatos put, quibus deorum munere datum est aut facere scribenda aut scribere legenda; beatissimos vero quibus utrumque“¹

Drago Slipac vremenom opstaje i postaje zaista prepoznatljiv autor sa bosanskohercegovačkih prostora. Kada velim *prepoznatljiv* moram naglasiti njegovu spremnost da se bavi nedavnom prošlošću (*a znamo i sami koliko je to osjetljivo pitanje*) na jedan osebujan i samo njemu svojstven način.

Iako ponekad njegove rečenice izgledaju „*dugačke*“, „*naizgled nepovezane*“ i „*bolno, žestoko čiste*“² Drago uspijeva nepatvoreni oblik sopstvenog izričaja pretočiti u novu viziju objašnjenja prošlosti. Radi nas, današnjih, ali i onih koji dolaze.

Istovremeno, autor je iskreno realističan kada sopstvenim kistom pretače misli vlastitog htijenja, objašnjenju usmjerenog:

„Početak izbijanja rata i agresije tog proljeća 1992. ujedno je značio jednu sasvim novu i do tada, ako se izuzme američka izdašna pomoć u vidu tzv. «Trumanovih jaja» i mlijeka u prahu za Drugog svjetskog rata, a osobito nekoliko prvih poratnih godina, gotovo nepoznatu stranicu u opskrbi prehrambenim i sličnim provijantom stanovništva te države od nekih 4,2 milijuna stanovnika. Od tad više nije bilo redovitog rada i zaposlenja u bilo kakvim poduzećima, a time ni plaća, a niti u zamjenu za njih mjesečne «gibire». Tada je nastalo crno doba života i življenja praktično na tuđim jaslama – započela je zapravo nesmiljena humanitarna pomoć, koja je pristizala iz svih krajeva svijeta, kako bi se prehranila tolika gladna bosanskohercegovačka usta i njeno pučanstvo održavalo u kakvom-takvom životu...“

Kod njega imena i prezimena nisu važna. Kod njega je važan-
ČOVJEK. Onaj mali, ničim izazvani čovjek koji sa malim zavežljajem dolazi u neko novo vrijeme i novo mjesto. Da stvara- novi život.

Ali, i da se, sa sjetom, osvrne i na ono što nekada bješe dio njegovog

¹ Latinski citat: „(Plin., Epist. VI 16)- Smatram srećnim one kojima su bogovi dali kao zadatak da čine djela dostojna opisivanja, ili da pišu ono što treba čitati, a najsrećnijim one kojima je dato i jedno i drugo.“

² Ovo je zaista moje viđenje poslije prvog čitanja, ali vraćajući se tekstu otkrih da je to radio sa razlogom. Tempo stvarati, to je umijeće a Drago to može!

bića- njegov grad. Novi Travnik:

„Taj, jezivim tektonskim poremećajem izazvani i stvoreni chunami zvani rat, «otpremio» je značajan dio te sirotinje čak do obala daleke Kanade, Australije. I, već za godinu-dvije od njihovog dolaska na tlo, primjerice Kanade, ona iskonska nostalgija za rodnim krajem i gradom, porodila je nanovo dragulj zvani Novi Travnik – grad mladosti. Kao u religiji dalekih Tibećanaca i njihovih dalaj-lama, duh grada mladosti u srcu te u pepeo i crno zavijene Bosne, nanovo je oživio u tom dalekom kraju u toj prostranoj i prosperitetnoj zemlji. U gradu Hamiltonu na istoku Kanade, na obalama njenog golemog jezera Ontarija. Tu su jedna ulica i jedan gradski kvart golemog i također prelijepog Hamiltona gdje je većina Novotravnika, dobili naziv Novi Travnik – grad mladosti. Tu, u tom nanovo nađenom izgubljenom raju, u sreći rade, stvaraju i uživaju. Samo, naravno, u dubini duše i srca sa zapretanom čeznutljivom tugom za istinskim svojim gradom mladosti u toj Bosni, gdje su provodili svoje sretno djetinjstvo, mladost...“

Neobičan je pisac Drago Slipac. I iskren i ljutit, ali i prijemčiv sebi.

Isključivošću omeđen. Dok piše. Jer, zaista, kako drugačije nazvati nekoga koji na tako brutalno otvoren i čudno (pitko, prije svega) predočen način riječju istkanoj na papiru sjećanja uspijeva zadržati, ali i kreirati, novi oblik pažnje- fokusiran ne samo na ljude već i na grad. Grad koji voli, ali i pati za nekadašnjim lijepim slikama njegovim. I on tada, uzima kist/pero u ruke i pretače svoje vizije današnjeg grada, bolno pričajući o svemu na njegov, zaista osebujan način:

„Već na prvim kapijama nekoć prekrasnog Novog Travnika – grada mladosti, gdje ona malo naherena tabla na ulaznim kapijama s natpisom: Dobro došli u Novi Travnik – grad mladosti - kao da se naprosto navlas ruga njegovim novosatkanim atributima grada biblijskih Sodome i Gomore, a još više onog podzemnog «grada» gubavaca u znanom antologijskom filmskom spektaklu Ben Hur, nanizanoj s ravno deset nagrađenih Oscara, s Charlstonom Hestonom u glavnoj ulozi – puki rijetki, od svega živog a najviše od samih sebe, prestravljeni prolaznici-gubavci čudom se čude i, kao u neko priviđenje, bulje u pridošlog gosta...“

On kao da tka bosanskohercegovački ćilim povezanosti svih onih ubogih i jadnih ljudi što rat razasla po cijelom svijetu i kao da pokušava probuditi ona nikada prežaljena vremena. Kao da ih pokušava vratiti mada je i sam svjestan da do toga neće doći. Jednostavno, ta priča je završena u stvarnosti ali unutar vizionarske želje za nemogućim, Drago uspijeva ispričati toplu priču namjere jer, po meni, ovo i jeste novela namjere, istkana tananim perom njegovim, kistom nada i htijenja. Ono što se u dosadašnjim

romanima Slipčevim moglo pokazati kao nedostatak, u ovome postaje prednost. Naime, njegovi beskrajni opisi ovdje imaju svrhu- suština srži same optočene čak i banalnim prizorima „*el ninja i/ili Doc Holiday-a i/ili Homerovog Odiseja*“ odnosno različitim uspoređivanjima koja ovdje imaju svrhu: **PREDOČITI PISMO NAMJERE URBI ET ORBI- NADA JOŠ UVIJEK POSTOJI!**

Grad mladosti- Grad gubavosti- Grad podijeljenosti- Grad nade.

Gradacija postoji. Ime joj je Novi Travnik. Kod Drage Slipca. Zanesenjaka i naivnog meštra od pisane riječi. Ali naivnog s razlogom jer daje...nadu. Naravno, nadu da će *idiotluk* jednom zamijeniti mjera. Da će *papanluk* jednom zamijeniti sadržajnost viđenog. Da će lijeni seljaci i propali đaci jednom i otići tamo gdje i treba da odu: u ropotarnicu istorije. O tome on piše. O nadi koja mora doći. Čitamo li ga? Slušamo li ga? Danas? Ne, ali će netko sutra to činiti. I dobro će mu biti.

Taj čovjek, mali Slipčev čovjek je humana osoba koja čak i nad životinjskim životom odnosno smrću, pati. I svi ostali zajedno sa njime. Grad. Podijeljeni grad. Grad Didin. Grad Rasimov. Grad Rokijev. Grad Sajdžijin. I Grad Sanelin.

Autoru uspijeva i unutar mnoštva, samo naizgled banalnih priča istkati i opise kojih se postidjeli ne bi ni autori maštovitiji od našeg Slipca:

„Ona «nepodnošljiva lakoća postojanja», protkana sivlom zvanim: tjeskoba, praznina, učmalost, riječju depresivna situacija, koja je doticala samo dno za skorašnjih sumornih magli, mraza,inja, ledenih pljuskova, raskvašenog raslinja i tla, tmastih vječno narogušenih sivo-mrkih oblaka, jezivog graktanja vrana, gavranova na pokisloj grani – s tim večernjim kristalnim pahuljama nad gradom naglo je dobivala obrat – sve je, kao u nekom nestvarnom snu, naglo dobivalo toplije i mekše tonove, zlokobna praznina nadomještena je preljevom poželjnih blagotvornih sokova, koji su punili svaku ćeliju i poru.“

No, taj isti Slipac odvažno izlazi van svog okruženja i prepričava nam sudbine van sopstvenog grada. Pardon, sa oboda vlastitoga grada.

Primjer *Ante somundžije*. On se drži onoga u čemu je najbolji:

Pređočavanju zaboravljenih sudbina, sjetom omeđenih. I prkosom stremljenja iscrtanih usuđujući se pretpostaviti Antin somun travničkim ćevapima. Zbilja drsko, ali i autorski argumentovano.

Umješšan je autor čak i dok opisuje pojedinačna stradanja unutar općeg sunovrata koje se nedavno obruši na voljenu zemlju. Pitak je unutar sopstvene smjelosti da opiše pojedinačna snoviđenja kroz likove što čine okosnicu ove priče: Rokija i Sanele. Da, kada malo bolje rastjermamo sivilo oko nas, zar njihova sudbina ne liči sudbini mnogih što hodiše ovim prostorima, pa čak i dalje...*Ex ore tuo'te iudico*³ poštovani čitaoče. I tako trebamo suditi o govoru Slipčevom. Jer on iskreno, ponekad i naivno (kako i rekoh: s razlogom) pretače, vlastitim kistom označene, sudbine ljudi i prostora u nešto zaista osobeno. U mozaik jedne priče koja teži da bude ispričana. Ne zbog nas, jer smo je mi živjeli, već zbog onih koji dolaze dok smo mi ove prostore samo posudili od generacija koje dolaze. Unutar njegovog kolorita kreacije, rat je samo obrub, taj samo naizgled grubi okvir stradanja, dok su ljudske sudbine iznad sveopće patnje. Konačno, optimizam zrači. Naravno, opet ne zbog sebe već zbog onih koji dolaze.

Ne da oplakuju one kojih više nema već da pokušaju izgraditi društvo dostojno ČOVJEKA. Čovjeka kojem tako nepatvoreno stremi i sam Slipac.

³ Latinski citat: *Prema tvom govoru sudim o tebi*

Dovoljno je samo pročitati:

„Glavna gradska ulica sve je češće preplavljena šetačima, s malo uvučenim ramenima i pognutim leđima, sa štapovima u ruci, a koji su, najčešće i najbrojniji, ako ne i jedini šetači, na toj gradskoj ulici-šetalištu. A i ono njegove mladosti što je iza rata u njemu ostalo, dobrim dijelom, iz nužde, okrenula mu je leđa, otišla u bijeli svijet u potrazi za kakvim-takvim životom, ili bar nadom u neki život. Jer, tu u svom gradu, nekoć prelijepom i prosperitetnom gradu mladosti, sve je vraćeno i sunovraćeno u neko čudno, kameno, daj Bože, brončano doba.“

I tada smo odmah svjesni patnje kroz koju i sam autor prolazi

predočavajući nam sveopću bol čovjeka na ovim prostorima netom iza rata.

A utopija je nestala baš kao i sistem koji je omeđio drugu polovinu

dvadesetog vijeka/stoljeća na ovim prostorima. Drago iskreno žali za

vremenima bajnim:

„- Znaš, upamti mila moja, 'ćeri. Tamo, u tom, je l', mom Novom Travniku – gradu mladosti, o kojem sam ti već nešto pričao, svi ljudi u njemu živjeli su, kao prinčevi. I, što je vrlo zanimljivo, svi su bili mladi, ma ni da svijetom tražiš, nisi mogla naći i vidjeti nekog baš pravog brkatog starčića i čičicu, koji se, evo, ovako - daj mi dodaj onu metlu - poštapa dok hoda. A svi ti prinčevi, imali su svoje krasne bijele dvorce. Ali, bogme, i lijepe bijele konje. I nije bilo nekog tu princa, koji nije imao svoju princezu. Tako da nisu imali potrebe da jedan drugom zavide, mrze se, budu ljubomorni među sobom. A još kad dođe zima, s onim rojevima snježnih pahuljica, onda ti je taj moj grad mladosti bio sav u bijelom – i njegovi krovovi, i parkovi, i ulice, i okolna brda, i, naravno, je l', ti prinčevi, i njihovi konji, i te njihove princeze. I, da ti pravo kažem, nisu to bili neki prinčevi u onim finim bijelim rukavicama, koji su samo ljenčarili i uživali u toj krasoti, u tom gradu mladosti.“

I pokušava nam iskreno predočiti svoje nade kako će nekada i

NEGDJE (mada se on i dalje potajno nada sada i OVDJE) ponovo grad, ali

i ljudi u njemu, biti ono što jesu bili: LJUDI, PRIJE SVEGA.

**Toplo preporučujući ovaj tekst za tisak, nadam se da će Drago Slipac
smoći snage da nastavi ovu priču. Unutar jednog boljeg, ljepšeg, iskrenijeg i
ljudima primjerenijeg vremena, ali i grada.**

Sabahudin Hadžialić

Književnik

Bugojno/Sarajevo

03.06.2007.g.